

ADAM FOULDS

IN DE WOLFSMUIL

Vertaald door Jan Fastenau

ROMAN

Uitgeverij Atlas Contact
Amsterdam/Antwerpen

PROLOOG

DE SCHAAPHERDER

1926

Hij boog zich naar voren, zwaaide voorzichtig zijn geweer van zijn rug en legde het met de lade stevig langs zijn kaakbeen. Zijn stoppels raspten over het hout toen hij mikte en de patrijs boven de vizierkorrel zweefde. De vogel zat er nog, puffend in de hitte. Hij vuurde. De patrijs werd opzij gezwiept en bleef log liggen, ontsteld, als iemand die ineens uit een stoel is geduwd. De knal deinde echoënd over de vallei en joeg een kraai de lucht in die krassend in wijde cirkels wegvloog. Angilù moest aan de andere herders in de heuvels denken, die het schot zouden horen, verrast, misschien wel bang. De vogel fladderde met één vleugel alsof hij dacht dat hij nog weg kon vliegen naar veiliger oorden, maar terwijl Angilù naar hem toe liep nam het geklapper af tot een zwak gewiegel en toen hij bij de patrijs was lag die stil, zijn snavel opengezakt, zijn zwarte oogje verstard in de zon.

Hij raapte de vogel op en liep weer omhoog naar de heuvelkam, waar de wind hem in het gezicht sloeg, en toen langs de andere kant omlaag naar zijn hut, zijn vastgebonden muilezel, de schapen die over stenen dribbelden op zoek naar nieuwe begroeiing. Hij ging in de schaduw van de ingang zitten en plukte de vogel. De zachte mooie veren dwarrelden rond zijn voeten. Toen het pukkellige vel zo kaal was als een blote vrouw pakte hij zijn mes en maakte een snee onder de kam op het borstbeen waarna hij een handvol natte ingewanden naar buiten trok. Klaar om te roosteren. Heerlijk. Hij bofte met de patrijs. Anders was het weer hard brood met zoute kaas geweest, of slakken als hij zin had om ze te zoeken. Of wilde kruiden. Er was daar vlakbij een plek waar ze groeiden. Hij zag hem voor zich: het heldere licht, de ranke planten die in de wind wiegden.

Hij brak het ribbenkastje, spleet de vogel open en roosterde hem boven een vuurtje van snel brandende, door de zon gebleekte plantenresten. Hij sneed het vlees los en at het van de zijkant van zijn mes.

Hij kauwde op de fijne botjes en kloof aan de grotere.

De winter was een knusse tijd geweest in het dorp, onder de mensen, met de koude zilverige regen die de aarde donker maakte en voedde, maar het was fijn om weer alleen te zijn, verlost van alle rumoer van geklets en verplichtingen, van families en wedijver en misstanden. De andere herders hadden heimwee maar hij was nog jong, zonder vrouw. Het was eenzaam, uiteraard, en toen hij klein was had hij het vreselijk gevonden en zich een gevangene in de heuvels gevoeld, verbannen uit het normale leven, bang voor de bandieten en de taak die hij moest uitvoeren. Toen had hij bij een van de hutten stenen op de grond gerangschikt in de vorm van gezichten waar hij in lange gesprekken tegen praatte. Dat deed hij nu niet meer maar toch bleef het daardoor een andere plek, met een bepaalde sfeer. Er zat iets in de lucht erboven, misschien een schim van hemzelf.

Toen de zon onderging zat hij naar de schaduwten te kijken die achter de heuvels omlaag vloeiden en de vallei vulden. Daarna kwamen de sterren. Zijn muilezel vervaagde in het donker, de fletse schapen ook, maar de wind was altijd wakker en suisde over de starre heuvelkammen.

De volgende dag dreef Gino zijn kudde zo dichtbij in het oosten dat Angilù zijn gezang kon horen opstijgen op de wind. Angilù zette zijn handen aan zijn mond en zong: 'Wie zingt daar? Het klinkt als een zieke hond.' Er viel een stilte en toen kwam Gino's stem teruggedreven: 'Wie zingt daarboven? Je klinkt of je in elke kies kiespijn hebt.'

Een poosje zongen ze beschimpingen.

'Jij hebt geen verstand van zingen. Je kan beter naar school gaan in Palermo, dan leer je nog wat.'

'Jij kan niet zingen. Je moet naar school gaan in Monreale.'

'Toen jij achter een deur werd geboren dacht ik dat je een doodgeboren hond was.'

'Toen jij midden op straat werd geboren stonk het vreselijk naar stront.'

Ze zongen een poosje en toen was Gino verdwenen.

De volgende dag bij zonsondergang zag Angilù dat zijn muilezel

zijn oren spitste en zijn kop ophief. Hij keek uit over de vallei en zag een man te paard naderen. Hun grote gelede schaduw gleed over de stenen voor hen terwijl het dier snoof en zwoegde onder de zware kerel. Een van de veldwachten. De Prins koos ze uit op hun lengte, deels, en hoe ze er in zijn livrei uitzagen. Angilù hoefde niet te kijken; nog voor de man bij hem was wist hij welke wacht het was. Hij bleef stil zitten wachten.

Ten slotte keek Angilù op naar het reusachtige silhouet van man en paard vlak voor hem. Het zwaard van de wacht hing neer van zijn heup, de veren op zijn hoed bogen in de wind. Het paard schuifelde wat opzij en vond holtes voor zijn hoeven in de grond.

‘Het is beter om het lot vannacht zijn loop te laten nemen,’ zei de veldwacht.

Angilù knikte. ‘Ze maken het zichzelf niet makkelijk,’ zei hij. ‘Er is geen maan vannacht.’

‘Wat kan jou dat schelen?’

Angilù raapte een roze kiezelsteentje op en rolde het heen en weer in zijn hand. ‘Komen ze brengen of halen?’

‘Maakt dat wat uit?’

Angilù zei niets.

De wacht zei: ‘Ze komen halen.’

‘Hoeveel?’

‘Je hebt een hoop vragen.’

Angilù keek op naar de massieve flank van het paard toen het een pas achteruit deed. Hij voelde hoe de veldwacht neer staarde op zijn schedel. De man zat nu een sigaret te roken, een dure, zoet en geurig.

‘Laten we zeggen dat de opzichter niet tevreden zou zijn als het niet gebeurde,’ zei de wacht.

‘Ik snap het,’ zei Angilù. Hij liet de kiezelsteen op de grond vallen. ‘Ik snap het.’

De wacht nam zijn hoed af en veegde met zijn onderarm het zweet van zijn haar. ‘Je denkt te veel na hierboven. Je gaat piekeren. Maar het is allemaal geregeld. Je zult morgenochtend gevonden worden.’

‘Moeder Maria.’

‘Het is het beste voor je goeie naam als ze je vastbinden.’

‘Waarom? Dat hebben ze nog nooit gedaan. Waarom moeten ze dat zo nodig doen? Jezus christus.’

‘Wat zei ik net, over dat je te veel nadenkt? Misschien maakt iemand zich zorgen dat iemand in de gemeente zich er misschien mee bemoeit. Het gaat allemaal niet meer zoals vroeger. Het is het beste.’

‘Het beste,’ herhaalde Angilù.

‘Dat is alles,’ zei de veldwacht. Hij knipte de peuk van zijn sigaret weg die vlak voor Angilù op de grond plofte, zo licht en verstard in zijn plotselinge roerloosheid als een krekkel. Angilù vroeg zich af of de wacht zat te kijken of hij de peuk op zou rapen.

Met een ruk aan de teugels wendde de man zijn paard en reed weg, de heuvel af, nadat het dier zich eerst met stramme, rechte voorbenen schrap had gezet tegen de glooiing. Hij deed er lang over om de vallei door te steken, de helling aan de overkant op te sjokken en ten slotte achter de heuvels te verdwijnen.

Duisternis. De hemel aan alle kanten bezaaid met de talloze heldere sterren van een maanloze nacht. De wind zoog luidruchtig aan het vuur. Angilù had niets anders te doen dan wachten.

Toen hij hen eindelijk hoorde naderen stond hij op om hun tegevoet te komen. Diverse voetstappen om hem heen maar hij kon niet tellen met hoevelen ze waren. Ze verspreidden zich in verschillende richtingen. Voor zijn geestesoog zag Angilù spinnen wegschieten van onder een opgetilde steen. Ze konden hem overduidelijk zien, zoals zijn bedoeling was, een man die naast het vuur stond en in vlammenlicht verscheen. Hij wilde zich van meet af aan gewillig tonen. Er kwam een gestalte recht op hem af en Angilù draaide zich om zodat hij het gezicht niet zou zien, niets zou weten. De man zei geen woord toen hij Angilù’s polsen beetpakte en ze begon te knevelen. Zijn adem had de zoetbittere geur van rode wijn. Ze zouden allemaal een goed maal hebben gekregen in iemands huis in Sant’ Attilio voor ze op weg waren gegaan. De man bukte zich om Angilù’s enkels vast te binden en bedacht zich toen.

‘Ga op je rug liggen en steek je voeten omhoog.’

Angilù deed wat hem werd gezegd. Terwijl de man snel het touw om zijn benen bond voelde Angilù tot zijn verrassing iets van genoegen bij dat intieme contact met de onbekende. Een gevoel van verzorgd worden. Het was net de zorgzame, efficiënte aanraking van zijn moeder als ze zijn haar knipte.

Toen hij was vastgebonden draaide de man zich om en liep weg.

‘Hé!’ riep Angilù hem na. ‘Hé! Leg me in de hut!’ Maar de man kwam niet terug en hij moest als een rups langs de hitte van het vuur kruipen om de donkere geborgenheid van zijn onderkomen te bereiken. Buiten hoorde hij geschreeuw, het geknal van zwepen, het geblaat en gedrang van schapen die in het donker werden weggedreven.

De mannen waren een tijdje druk in de weer maar ten slotte was het voorbij en werd het stil, met enkel de wind en de overgebleven schapen die panisch over de stenen kletterden. En opeens balkte zijn muilezel in de stilte, hard en nijdig. Het stomme beest. Angilù ging op zijn zij liggen zodat hij zijn handen niet plette en keek naar buiten, naar de afnemende vlammen en witte asresten van het vuur die naar de sterren verstoven. Langzaam ontspande hij zich, langzaam viel hij langs plotselinge pijnscheuten door zijn geknevelde benen in slaap.

Hij werd voor de dageraad wakker en rekte de krampen uit zijn armen en benen. Daarna bleef hij stil liggen kijken naar het koele rode licht dat uitvloeide over de heuvels. Toen de zon klom rook hij de wegbrandende dauw op de grond, het plantendek van zijn hut toen die opwarmde. Hij had dorst maar kon niet bedenken hoe hij de kurk van de leren waterzak kon krijgen zonder dat die leegliep over de aarden vloer. Misschien kon hij hem helemaal leegdrinken. Hij moest ook plassen, maar hoe? Hij wentelde zich om en wrong en trapte zich naar de waterzak. Daarna wurmde hij zich overeind zodat de zak achter hem lag, binnen bereik van zijn handen. Zijn vingertoppen vonden de kurk, grepen hem vast en trokken. Hij wrikte hem beetje bij beetje omhoog, uiterst geconcentreerd. Toen de kurk ten slotte losschoot moest hij zich zo snel hij kon omdraaien op de grond, zijn lippen tegen het uitstromende water in duwen en zijn

mond over de tuit klemmen. Hij lag daar als een zuigeling te slikken terwijl zijn maag uitzette van het koele donkere water. Hij liet de zak los; het water liep weer over zijn gezicht en hij kroop weg. Zijn haar was nu ook nat, stroef en dik van het stof. Hij werkte zich naar de ingang van de hut en ging rechtop zitten, wachtend tot hij werd gevonden.

Angilù spiedde met half toegeknepen ogen de heuvels af. Niemand. Niets. Hij staarde in de blauwroze verte, speurend naar gestalten. Niets. De wereld stommelde nog maar net wakker. Zijn muilezel liet zijn flanken sidderen om de eerste vliegen af te schudden. Angilù moest nu echt nodig plassen en hij kon zijn handen met geen mogelijkheid aan de voorkant van zijn lichaam krijgen. Hij kon proberen om achterover te leunen met zijn mes onder zijn rug, maar er zou vast gauw iemand komen. Hij trapte zichzelf terug in de schaduw van de hut, vond een droog gedeelte dat niet door het gemorste water was doordrenkt en ging stil liggen.

Hij werd wakker met één beeld dat door zijn hoofd raasde – een rivier die over een rots donderde. Hij had geen keus meer. Hij frunikte zijn mes uit zijn riem, greep het vast met het lemmet rechtop tegen het touw en ging er op zijn rug overheen liggen. Hij wiegde heen en weer, drukte tegen zijn vingers en voelde het lemmet in het touw ragen en de punt in zijn rug steken. Hij zette zich af met zijn hielen zodat zijn hele gewicht erop steunde, en toen het touw bijna door was rolde hij zich op zijn buik en rukte hij uit alle macht zijn armen uit elkaar. Na drie keer rukken schoten zijn armen los en sleepte hij zich op handen en knieën de hut uit. Hij viel op zijn zij, trok zijn broek open en liet zich gaan in een lange, luidruchtige stroom die zo dik als een glasplaat over de grond spoelde.

De zon was een stuk voorbij zijn hoogste punt. Ze waren hem vergeten. Angilù schreeuwde zo hard hij kon, in lettergrepen: 'Klootzak-ken!'

Hij kroop zijn natte, rommelige hut weer in en pakte het mes om het touw rond zijn enkels door te snijden. Hij had geen kracht meer in zijn armen. Zijn vingers beefden ongecontroleerd. Hij zag dat de aarden vloer omgewoeld was, een wirwar van sporen van zijn ge-

ploeter. Hij drukte de kurk terug in de slappe waterzak en raapte hem op. Hij pakte zijn geweer en vertrok om op zijn melancholieke, lijdzame muilezel terug te rijden naar het landgoed en de gestolen schapen te rapporteren aan de man die opdracht tot de roof had gegeven.

Hij klom op zijn muilezel en voelde een scherp flakkerende pijn onder aan zijn rug. Hij voelde met zijn vingertoppen: dunne natte lijntjes waar zijn mes hem had gesneden. Hij stootte zijn hielen in de flanken van het beest en klopte het op zijn sterke hals toen het onder zijn gewicht de achterbenen verzamelde en naar voren schoot.

Sant' Attilio dook in fasen op: het vergleed achter glooiingen en verscheen weer onder andere hoeken. Vanaf één heuvelkam zag Angilù het vrijstaande, ommuurde huis van de opzichter, niet ver van het paleis, met zijn olijfbomen. Vanaf een andere was heel Sant' Attilio te zien – blokken schilferend geel en grijs, rode daken, de witte kerktoeren, de lege streep van de rijweg, het grote paleis aan de rand van het dorp. Alles wat hij kende was daar, elke naam, elke persoon, elk geheim.

Hij reed regelrecht naar het huis van de opzichter om het maar snel achter de rug te hebben. Voor de poort stapte hij van zijn muilezel waarna hij het dier aan zijn hoofdstel langs de suizelende zilveren blaadjes van zijn geliefde olijfbomen leidde. Hij liep naar de voordeur en trok aan de bel. Hij hoorde het geluid van aangeslagen koper door het huis galmen, wat bij hem het schrikbeeld opriep van de geest van de opzichter die door het donkere interieur kwam aangezweefd terwijl je geen idee had hoe nabij hij was en hij steeds dichterbij je toe gleed. De deur ging open. De opzichter keek op hem neer in de deuropening, een sigaret in de hand, en toen over zijn hoofd heen naar buiten. Een schoon wit overhemd en bretels. Angilù moest aan het stof in zijn haar denken, het vuil op zijn kleren, zijn overhemd met hard geronnen bloed aan zijn rug geplakt. *Het beste voor je goeie naam.*

Angilù begon. 'Heer, vannacht...'

Cirò Albanese maakte een verveelde indruk. Hij hief een slappe hand op met de palm naar boven en krulde zijn vingers om het ver-

haal dat hij al kende uit de mond van de herder te trekken.

‘Vannacht,’ begon Angilù weer. ‘Bandieten. De schapen. Ze hebben de meeste schapen meegenomen.’

‘Hoeveel?’

‘Ik weet niet...’ Angilù wist niet wat hij moest antwoorden. Hij kon niet zeggen: *Ik heb ze niet geteld want ik dacht dat ze dat wel aan u zouden vertellen*. Hij zei: ‘Ik heb ze niet geteld.’

‘Je hebt ze niet geteld.’

‘Nee.’

‘Moeder Maria. Luister. Je gaat meteen weer naar boven. Praat met niemand in het dorp. Begrepen? Ik zal het aan de Prins doorgeven zodra ik hem zie.’ De opzichter stapte achteruit en deed de deur dicht.

Angilù wilde zijn moeder gaan opzoeken, zich wassen, eten, opgebeurd worden, een nieuwe heilige zien te vinden voor het koord om zijn hals omdat hij vreesde dat de beeltenis die hij om had haar kracht aan het verliezen was. Maar hij had een opdracht. Hij klom weer op zijn muilezel en stootte zijn hielen in zijn buik, en nog eens, en weer, tot het dier in draf schoot en hem wegvoerde. De verleiding van zijn niet-bezochte ouderlijk huis sleepte zwaar achter hem aan. Zijn muilezel voerde hem omhoog naar dagenlange hitte en stilte waarin de zon rond het middaguur de kleuren plat tegen de grond drukte, naar nachten vol sterren en de scherpe sikkels van de wassende maan. Hij dreef de overgebleven schapen voort met een rondwervende zweep; ze strompelden nerveus, suf, dampend voor hem uit. Als hij stil bleef staan hielden ze meteen halt, uitgeput, en stonden ze naar hun eigen schaduw te staren alsof ze erin wilden kruipen. Angilù dreef ze langs zijn hut met gezichten op de grond. Hij keek ernaar en voelde er een golf van communicatie van uitgaan. Hij kon niet goed onder woorden brengen wat ze hem wilden vertellen. Hun aandrang was mysterieus, ondoorgrondelijk maar dwingend. Het leek of ze hem herkenden, en wat ze overbrachten had iets te maken met zijn schaamte, gekneveld en hulpeloos, vergeten door de wereld. Hij zou... wat? Hij wreef over de verzwakkende heilige op zijn sleutelbeen en zei een gebed.

Ten slotte kwamen ze bij een laagte vol cactusvijgen en de schapen repten zich erheen. Hun slonzige achterste schommelde heen en weer onder het rennen. Ze waren nu in het uiterste westen van het landgoed, aan de riskante rand. Daar waren bandieten niet de vrienden van vrienden. Ze zouden schapen roven om ze te verkopen of zelfs op te eten. Hij zou overdag licht moeten slapen en 's nachts de wacht proberen te houden, zijn geweer onder handbereik.

Hij was er al dagen voor er iets gebeurde, meer dan genoeg tijd om gezien te worden en het nieuws de ronde te laten doen, dus was zijn angst weggeëbd en verkeerde hij in de veronderstelling dat het niemand iets kon schelen. Hij was 's nachts zelfs weer urenlang gaan slapen, een besluit dat hij had genomen toen hij een keer slakken zocht. Hij trok hun lichte lijfjes van een rots, stopte ze in zijn tas, strekte zich daarna uit in de schaduw en viel in slaap. Toen hij wakker werd zag hij dat zijn kleine gevangenen weer naar buiten waren gekropen op hun moeizame vlucht. Met hun lange grijze voet helemaal uitgestrekt en hun piepkleine oogjes ronddraaiend op hun steeltjes, zwoegden ze voorwaarts zo snel ze konden. Hij moest lachen toen hij ze weer oppakte en ze losfloekten van de stenen, en hij bleef lachen, zo hilarisch vond hij het, en dat gelach spoelde door hem heen en maakte hem zorgeloos en luchthartig. Hij moest lachen om het idee dat hij zo door de heuvels trok, stelde zich de bovenkant van zijn hoofd voor zoals God hem van boven zou kunnen zien en dacht: Krijg de tyfus – het maakt allemaal niks uit wat er gebeurt. Hij veegde tranen van zijn wangen.

Ze kwamen vroeg, dus hij was nog maar net in slaap gevallen. Hij zag hun grauwe gestalten in het maanlicht bewegen. Hij riep: 'Ik heb maar dertien schapen! De andere zijn geroofd! Ze zijn de moeite niet waard om mee te nemen.' Er lichtte een gele flits op, hij voelde een inslag in de aarde bij zijn voeten en dook weg op zijn buik, zijn handen over zijn achterhoofd. 'Niet schieten! Ik doe niks! Niet schieten!' Ze vuurden weer. Hij kon het spoor van de flits uit de loop nog door het donker zien ijlen toen hij zijn muilezel hoorde grommen en stommelen en hem hard op zijn knieën hoorde vallen. Er spoot bloed uit het arme beest op het ritme van zijn hartslag. Massa's bloed,

een geluid als van een fontein of van een bekken dat steeds weer werd leeggegooid op de grond. De muilezel hijgde, grauwde en snorkte en probeerde uit alle macht overeind te blijven. Angilù zag zijn hoofd opzij en omlaag zwaaien terwijl het bloed bleef gutsen. 'Waarom doen jullie dat?' schreeuwde hij, en hij greep zijn geweer. Weer bonkte er een schot vlak bij hem in de grond. Angilù mikte op een van de hollende grauwe gestalten en vuurde. Een rondtollende smak. Hij had hem geraakt. Er klonk gevloek, nog twee schoten van verschillende plekken, rennende voeten. Angilù vuurde weer. Hij zag de mannen met gebukt hoofd en half opgestoken armen het donker in rennen en verdwijnen.

Toen was hij alleen met de man die hij had neergeschoten en moest hij toeluisteren hoe hij doodging. Angilù was vervloekt, vergeten, al zijn voorspoed vervlogen. Zijn heilige was geverfd blik. In het maanlicht zag hij de man naast een donkere onregelmatige plas bloed op de grond liggen, zijn slappe benen en uitgespreide armen net die van een neergesmeten pop. De man mummelde bij zichzelf en hilde. Angilù wist niet wat hij moest doen. Hij begon te zingen om het geluid te overstemmen. Hij dacht aan de man die daar lag en zat ineens zelf in de donkere spelonk van diens stervende geest en hoorde de man die hem had gedood zingen. Het was afgrijselijk. Maar wat moest hij dan? Na een poos werd hij een leegte gewaar achter het geluid van zijn stem en hield hij op. Stilte. De bandieten verdwenen. De schimmen van de bergen en de maan. Zijn dode muilezel. Een dode man.

Het was allemaal afgelopen. Alles was voorbij. En er was niets wat Angilù kon doen, er viel niets aan te veranderen. De hele tijd had de dood rondgewaard, hij had geweerschoten en verhalen gehoord maar hij had er steeds los van gestaan, verstopt in de heuvels, in zijn flonkerende goede gesternte. Nu was hij zelf gedwongen om in dienst van de dood te treden. Nu deed hij mee. Zijn leven was voorbij. Hij voelde zich nietig zoals hij daar in het donker zat, zijn hoofd gebogen, de ronde botten van zijn nek blootgesteld aan de wind. De wereld hield zijn reusachtige duim op zijn nek en drukte en zou hem nooit loslaten.

In het flauwe, rafelige licht van de dageraad liep Angilù naar het lijk om te kijken of hij de man herkende. Hij kende hem niet. Het hoofd van de man had een typische vorm, hoog en smal, langs de kaak geaccentueerd met plukjes baard. Zijn ogen waren al onder de richel van de kassen gezakt. Zijn mond hing open waardoor gele tanden te zien waren, ongewoon lang, als die van een schaap. Angilù sloeg een kruisje. De zoon van een moeder, een vrouw die zich met vlakke handen tegen het hoofd zou slaan als ze het vernam, die krijsend haar rozenkrans zou omklemmen, ondersteund door haar dochters. Het bericht had haar waarschijnlijk al bereikt.

Angilù moest het aan iemand gaan vertellen. Hij moest in elk geval weg hier zodat de familie van de bandiet het lijk kon komen halen. Hij pakte zijn geweer, tas en zweep en joeg de bange schapen bijeen en dreef ze langs het neergestorte lijk van de muilezel in de richting van het dorp. Als ze nu op weg gingen en niet stopten konden ze tegen de avond terug zijn.

Na de diepe, aanzwellende kleuren van de zonsopgang kwamen twee vogeltjes hen gezelschap houden, kwikstaartjes die op de insecten joegen die opzoemden waar de schapen stapten. Ze lieten hun gele staartje op en neer wippen en hun ene heldere, steeds herhaalde roep horen. Ze vlogen telkens een halve meter de lucht in en landden dan weer, en bewaarden zo een afgepaste afstand tot Angilù en de dieren. De plek waar ze neerkwamen was het exacte midden tussen hun honger en hun vrees.

Cirò Albanese reed naar een naburig dorp om met iemand te praten, een grote statische man met een rolkei van een buik die op zijn dijen rustte. Deze man, Alvaro Zuffo, ging stemmig gekleed en viel niet op, maar overal waar hij zich neerliet vormde hij het middelpunt. Elke stoel omsloot hem als een troon. Cirò trof hem in de scherp afgetekende rechthoekige schaduw die door de luifel van een bepaalde bar aan het plein werd geworpen. De man had een verrassend verfijnde manier van roken. Hij pufte en hield de sigaret laag in een vlakke hand met gelijkmatig gespreide vingers. De man sprak raadselachtig maar bondig. Over vogels. Blaffende honden. Stenen. Vissers.

Hij sprak in spreuken. Alleen toen Cirò over de aanplakbiljetten begon die overal in het dorp hingen sprak hij onomwonden, toornig. Zijn verontwaardiging was zo hevig dat het leek of hij erdoor werd afgemat, als door een ziekte. Hij kneep zijn ogen half dicht. Die ezelachtige door zijn vrouw bedrogen hoerenzoon had een fascistische gouverneur op Sicilië aangesteld, zoals Cirò wist, en nu was het een en al verdwijningen, marteling, ontwrichte orde. Dus was Cirò's besluit heel verstandig. Cirò wist niet dat hij een besluit had genomen. Hij meende eigenlijk dat hij voor advies was gekomen. Zuffo vertelde Cirò bij wie hij moest zijn. Er zat een doodkistenmaker bij de haven die dingen regelde. Cirò mocht tegen niemand iets zeggen, geen woord, zelfs niet tegen zijn vrouw; knijp ertussenuit en verdwijnt.

Angilù trok hard aan de bel van het huis van de opzichter. Het geklingel stierf weg. Hij belde nogmaals aan. Stilte stolde aan de andere kant van de deur. Hij was opgelucht, voor even. Hij was alleen. Er gebeurde niets. Hij liep langs de olijfbomen terug naar de poort met pilaren. Erachter zag hij een automobiël staan, donkergroen, de glanzende carrosserie bewaasd met stof. Ernaast stond een lange man in een bruin pak met glimmende schoenen van tweekleurig leer.

De lange man zag hem. Ze keken elkaar aan. Angilù wenste dat het niet was gebeurd. Hij had zich gewoon moeten verschuilen. Hij keek er volstrekt niet naar uit om onbekende vrienden van de opzichter tegen te komen. Hij liet zijn hoofd tussen zijn schouders zakken, een onbeduidend boertje, en liep verder, de poort door.

De lange man vroeg in goed Italiaans: 'Is hij er niet?'

Angilù antwoordde – hij kon niet anders – in het Siciliaans. 'Ze deden niet open.' Hij probeerde door te lopen.

'Wat kwam je doen?' De lange man boog zich voorover naar de herder. Zijn gezicht was een samenstel van strakke driehoeken: een kortgeknipt baardje met snor, een scherpe neus en gewelfde wenkbrauwen. Hij stak zijn handen in de zachte geruite stof van zijn zakken.

'Ik... ik moet hem spreken, om hem te vertellen over mijn kudde.'

‘Maar hij is er niet, dus waarom vertel je het niet aan mij?’

‘Ik moet nu weg, meneer, en –’

‘Hij is er niet. Zeg het maar tegen mij.’

‘Neem me niet kwalijk, meneer.’ Angilù krabde zich op zijn hoofd. ‘Ik moet hem...’

‘Wat doe je voor werk?’ De man hield zijn blik op het gezicht van de herder gericht en stapte met hem mee toen Angilù weg probeerde te schuifelen, om hem tegen te houden.

‘Ik ben schaapherder, hier op het landgoed.’

‘Aha.’ De man glimlachte. ‘En weet je wie ik ben?’

‘Nee meneer. Ik zou het niet weten.’

‘Dat is mijn schuld,’ zei de man terwijl hij een gouden horloge uit zijn vestzak trok dat zo glad was als een rivierkiezel. Hij keek hoe laat het was en knipte het dunne gouden klepje dicht. ‘Maar dat gaat veranderen. Ik ben je Prins, zie je. Je werkt voor mij.’

‘Neem me niet kwalijk, meneer. Ik wist niet... Ik heb u ooit eens gezien toen ik klein was, bij de oogst...’

‘Mijn schuld, zoals ik zei. Omdat ik al mijn tijd verdoe in Palermo, net als al die andere dwazen. Wat had je Albanese te vertellen?’

‘Ik was vannacht met de schapen in de heuvels. In het westen van de heuvels, uw heuvels, en toen kwamen bandieten ze roven en schoten ze mijn muilezel dood en probeerden ze mij ook dood te schieten. Ik heb me verweerd, ik moest wel, de Here Jezus vergeve me, en ik vuurde in het donker en schoot er eentje neer en die ligt nu dood daarboven. De anderen zijn weggerend. Ik heb de schapen boven het dorp opgesloten.’

‘Heb je er een doodgeschoten?’

‘God vergeve me, ja. Hij ligt daarboven. Hij is dood.’ De lange tanden in het schemerlicht. De gebroken ogen. Onder de vliegen nu. De moeder.

‘Juist. Dat is wat je hoorde te doen. Het was dapper van je. Hoe oud ben je? Nog een jongen, eigenlijk.’ Hij legde een schone hand op de schouder van de herder. ‘Wil je met me meegaan? Ik zou graag nog wat meer met je praten.’

‘Met u meegaan? Daarin?’ Angilù knikte naar de auto.

‘Ja, ja. Hierin. Albanese is er niet. Misschien maar goed ook. Kom, dan gaan we.’

Prins Adriano hield het portier voor hem open en Angilù stapte in en ging op de stoel zitten, waar hij nogal opgelaten zijn geweer en zijn tas tussen zijn knieën stopte. De Prins deed het portier dicht, liep met kwieke tred naar de voorkant van de auto en slingerde de motor aan met een heftige draai van een metalen zwengel. Angilù keek er gek van op dat een prins zich bukte en zich zo lomp fysiek inspande. Daarna stapte de Prins in en nam hij plaats achter het stuur, naast hem. Hij zette enkele hendels om en zonder enige inspanning van mens of dier, zonder zelfs het zichtbare pompen van zuigers van de trein, tuften ze weg en hotsten ze op zachte leren stoelen over de hobbelige weg, het hele eind naar het paleis van de Prins.

Het paleis was het grootste gebouw waar Angilù ooit voet in had gezet, nog groter zelfs dan een kerk. Hij had het uiteraard talloze keren gezien, van dichtbij of van boven in de heuvels. Hij wist hoe de uitgestrekte daken eruitzagen, met goten langs de randen maar zonder decoraties, de twee zijvleugels die als de scharen van een krab naar voren staken, en de geometrische tuin aan de achterkant met zijn standbeelden, maar hij had er nooit echt bij stilgestaan dat bij die uitwendige omvang ook een immens interieur moest horen. Terwijl de Prins hem voorging vlogen hoog boven zijn hoofd plafonds voorbij, sommige beschilderd met namaakluchten en engelen, en aan weerszijden zag hij kamers die ruim genoeg waren voor hele gezinnen.

Een hond kwam hun op een drafje tegemoet, reusachtig en ruwharig. Nadat de Prins hem had geaaid tippelde hij op hoge dunne poten voor hen uit. Hij draaide zich met openhangende bek om en keek of ze wel vlogen. Het dier was hier thuis. Het woonde in dit paleis.

De Prins bracht Angilù naar een kamer waarin hij hem een stoel aanwees om te gaan zitten. Zelf posteerde hij zich voor een spiegel die zo groot was als een eettafel, zodat Angilù ook de achterkant van zijn keurig verzorgde hoofd kon zien. De spiegel was afgezet met een brede vergulde barokke lijst met dikke engeltjes op de hoeken die als vliegen in honing vastgekleefd zaten. De hond rolde zich ineen op

een tapijt, zijn neus bij zijn staart, en door het vertrekken van zijn wenkbrauwen leek het net of hij naar zijn baas lag te luisteren. Angilù's stoel voelde bedrieglijk zacht aan onder hem, alsof daar niets was. Hij had de vreemde gewaarwording dat sommige van zijn zintuigen vervluchtigden. De hitte en de wind waarin hij voortdurend leefde waren verdwenen, uit dit frisse, luchtdichte paleis geweerd. Hij keek om zich heen naar het gepolitoerde meubilair en de dessins en realiseerde zich dat de Prins al enige tijd aan het woord was. Het bleek dat het sierlijke baardje van de lange man op en neer danste in een uitvoerige lofzang op Angilù zelf, en niet alleen op hem: alle herders waren voorbeeldig, representanten van het echte, oude Sicilië, het Sicilië van de klassieke oudheid. Lang geleden had iemand de herders van Sicilië in een gedicht beschreven. Angilù had heldenmoed getoond door zijn kudde tegen de bandieten te verdedigen en nu was het de beurt aan de Prins om datzelfde te doen, om terug te keren uit Palermo en zijn kudde te verdedigen. Nu de fascistie aan de macht waren zou het allemaal anders worden. Er zou geen plaats meer zijn voor mensen als Albanese die tussen de Prins en zijn volk kwamen en ze beide uitbuitten. De Prins gaf Angilù een sigaret van milde Franse tabak. Nog een vervliegende gewaarwording: de rook gleed door Angilù's keel in zo'n lichte, koele, fluwelige stroom dat hij ternauwernood voelde dat hij rookte.

'Luister,' zei de Prins, 'ik zal je een geschenk geven, een pand zo je wilt. Wacht even.'

Hij verliet de kamer. De herder en de hond waren alleen, allebei stil. De hond lag op het tapijt, met vochtige ogen, zijn lange snoet uitgestrekt langs zijn voorpoten. Angilù vroeg zich af wat de hond aan hem kon ruiken. Schapen, slakken, buskruit, bloed, de muilezel, kruiden, zweet.

Snelle hortende voetstappen. De hond richtte zijn kop op. Angilù keek om. Er stond een klein kind in de deuropening, een meisje met grote donkere ogen en een vaalgele teint. Een kind dat uit de zon werd gehouden, dat nooit honger had. Ze droeg een jurkje dat in stijf ritselfende lagen en plooiën wijd uitstond om haar benen. Ze hield zich vast aan het deurkozijn en deed langzaam met een zacht plop-

pend geluid haar mond open alsof ze iets ging zeggen. Ze staarde onbeschroomd nieuwsgierig naar de onbekende. Een dienstmeid kwam achter haar aangesneld om haar weg te voeren, een vrouw met een horloge aan een kettinkje dat aan het borstpand van haar donkere jurk hing. Iedereen hier wist precies hoe laat het was. Ze kreeg Angilù in het oog en knikte hem toe, een snel stootje met haar kin dat meer diende om haar geschrokken terugdeinzing te maskeren dan om de vuile vreemdeling in de prinselijke salon te groeten. Ze pakte het kind bij de hand en voerde het weg.

De Prins kwam terug. Hij hield iets kleins hoog voor zich op als een lantaarn. 'Hier,' zei hij. 'Doe je hand open.'

Angilù deed wat hem werd gezegd. De prins legde een zware gouden ring in Angilù's hand, klein maar zo zwaar als een duif. Het goud oogde zacht, boterig, alsof de herder het met zijn mes door kon snijden.

'Het is een Romeinse ring, niet zo oud als jouw herdersstiel maar alla. Ik heb hem pas geleden van een koopman uit Smyrna gekocht.'

'Ik weet niet –'

'Je mag hem aan de mensen in het dorp laten zien en vertellen dat het een geschenk van mij is, dat ik terug ben. Er zullen geen opzichters meer tussen mij en hen komen, er zal op veilingen niet meer met geweld en intimidatie geknoeid worden met pachtcontracten waarbij de opbrengsten van het land naar de opzichter en zijn makkers gaan.'

Angilù knikte. Hij wist dat hij de ring nooit aan iemand zou laten zien. Hij zou hem moeten verstoppen. Op een dag zou hij hem kunnen verkopen, als hij wist hoe.

'En jij en ik zullen elkaar nu en dan zien,' zei de Prins. 'Je kunt me helpen het land te leren kennen. Ik wil graag alles weten wat jij weet, snap je.'

Cirò Albanese liep met een uitgestoken hand door zijn huis. Hij streek met zijn vingertoppen langs de muur en voelde de zijige witkalk. Drie generaties om in dit huis te komen. Hij kende de indeling, de geluiden, hij wist waar het koel was, waar de warmte zich 's win-

ters verzamelde. Hier hoorden zijn kinderen op te groeien. Hij had ze allang moeten hebben, om de zonen van zijn broer kort te houden. Hij ging naar een voorraadkamertje waar hij een fles van zijn olijfolie pakte. Hij bekeek hem, hield hem op naar het raam om de kleur te zien. Hij maakte hem open en nam een flinke teug. Een flits van groengouden licht boven zijn ogen. Dat zachte vloeien bij het slikken, de peperige smaak in de afdronk. Hij likte zijn vette lippen af, genoot van alle uren die in de vervaardiging ervan waren gestoken, van zonlicht en arbeid, het bezit van de bomen.

In zijn slaapkamer liep hij naar een bepaalde lade en haalde er geld uit dat hij in twee verschillende broekzakken stopte en nog meer in de voering van zijn jasje. Hij vouwde een pochet en stak hem met zijn pronte punt omhoog in zijn borstzak. Hij bekeek zichzelf in de bruinige weerkaatsing van de oude spiegel op de toilettafel en streek het haar bij zijn slapen glad. Hij schikte zijn revers, trok zijn manchetten recht.

Neem niets mee. Zeg niets, tegen niemand. Verdwij.

Er verdwenen mensen, dat was maar al te waar. Het leven werd onmogelijk. De mensen kenden zijn naam. Daarom moest hij op deze manier weggaan. En het is beter om het zelf te doen, het is beter om zelf actie te ondernemen, om je lot in eigen handen te nemen. Het was een kwestie van overleven.

Hij trof zijn vrouw druk bezig aan de keukentafel, haar haar opgestoken, uit haar gezicht, op een doodgewone dag een half jaar na hun bruiloft. Teresa was klein en voluptueus, alsof ze vlug en gulzig in elkaar was gezet. Dit op dat op dat. Borsten, buik en achterste. Hij legde zijn handen om haar middel en zijn gezicht tegen de warme huid van haar blote hals.

'Schat, ik kan nu echt niet...' Ze hief met meel bestoven handen op, streek met haar polsen haar pony weg terwijl ze zich omdraaide in zijn greep. 'Je bent helemaal opgedoft.' Hij kuste haar hard op haar mond. Ze slaakte een klaaglijk gilletje en berustte toen, vermurwd onder zijn geweld. Hij stak zijn tong in haar mond, drukte hem omhoog tegen haar voortanden zodat die erlangs harkten toen hij hem terugtrok.

‘Ik heb wat dingen te doen,’ zei hij. ‘Tot later. Wat eten we?’ vroeg hij, over haar schouder glurend.

‘Dat zul je wel zien,’ zei ze.

Uren later kwam Cirò bij de werkplaats van de doodkistenmaker in de haven van de stad. Hij bleef buiten staan om een sigaret te roken en even na te denken en naar het water te kijken. Dit was niet niets wat hij ging doen. Hij was zelfs bang. Grote boten lagen er. Grote witte zeevogels zwierden boven zijn hoofd. De stemmen van de stuwadoors kaatsten licht en echoloos over de waterspiegel. Cirò kwam uit het binnenland van Sicilië. Voor hem was de zee vreemd, gevaarlijk, overdonderend en onberekenbaar. De zee betekende reizen naar onzichtbare plekken. Hij betekende de rand van zijn wereld, het einde ervan.

Hij gooide zijn sigaret op de grond en klopte op de deur. Hij gaf de naam van de wederzijdse kennis die hem had gestuurd. Ze knikten. Een jongen zette koffie voor hem terwijl ze wachtten tot een wenne de weduwe klaar was met haar bestelling en vertrok. Ze bette de tranen op haar wangen met een zwartgerande zakdoek en wist waar- dig fluisterend af te dingen tot een goede prijs. Cirò moest glimlachen om haar gewiektheid. Toen ze weg was deden ze de deur op slot en lieten ze Cirò zijn doodkist zien en hoe die werkte, de grendels en scharnieren aan de binnenkant, de schuifpanelen om de luchtsleu- ven te openen. Ze vulden formulieren in met de naam en het adres van een familie. Hij zou hun oom zijn. Ze zeiden dat hij moest gaan plassen en daarna in de kist klimmen. Toen hij boven het putje achterin stond bleek dat hij niet kon plassen. Hij kwam terug, stapte op een stoel en toen in de doodkist. Het was een beetje krap bij de schou- ders van zijn gespierde, gedrongen lichaam maar verder lag hij prima. Hij keek omhoog naar de houten planken van het plafond en naar de gezichten die zich over hem heen bogen. ‘U mag de grendels pas openschuiven als u al vijf uur de beweging van de zee voelt,’ zeiden ze. ‘Dan klimt u eruit en begeeft u zich onder de mensen. Dan bent u gewoon een van de passagiers.’

Ze legden het deksel met zijn nepschroefkoppen erop. Hij vergrendelde het vanbinnen en opende de ventilatiesleuven. Het werk-

te: hij kon gewoon ademen. Na enkele minuten voelde hij dat hij werd opgetild en op een kar werd weggereden. Hij voelde zich helemaal tot rust komen, omsloten door een duisternis die zo'n simpele beschutting bood. Hij waande zich geborgener dan hij zich in vele jaren had gevoeld. Na dagenlange drukte om alles voor dit moment te regelen, om dingen te verstoppen en mensen te instrueren, ontspande hij zich. De beweging was slaapverwekkend. Cirò Albanese lag te dommelen toen ze hem op een schip naar Amerika laadden.